

основі традиційного архетипу, перевіреного масовою культурою, просто приречена на успіх. Вона звертається до підсвідомості глядача, торкається найсокровенніших, архаїчних струн душі. І вже неважливо, що з передачі витісняються зміст та інформаційне наповнення, що образи героїв-ведучих – шаблонні і не мають розвитку і вже завтра їх доведеться міняти на «свіжих». Зате їх легко впізнати, а їхні слова, вчинки, реакції зрозумілі кожному. Крім того, для ведучого з такою «соціальною маскою» скомпрометувати свою особистість просто неможливо, адже особистість глибоко схована, а маска за будь-яких обставин не втратить своєї привабливості.

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з аналізом співвідношення «зірки» у телевізійному контенті та масовій культурі.

Бібліографічні посилання

1. **Бурдьє, П.** О телевидении и журналистике / П. Бурдьє ; пер. с фр. Т. В. Анисимовой, Ю. В. Марковой; отв. ред. и предисл. Н. А. Шматко. – М. : Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2002. – 159 с.
2. **Матвеева, Л. В.** Психология телевизионной коммуникации / Л. В. Матвеева, Т. Я. Анисеева, Ю. В. Мочалова. – М. : РИП-Холдинг, 2002. – 316 с. – Серия «Академия рекламы».
3. **Оганов, Г.** ТВ по-американски / Г. Оганов. – М. : Искусство, 1985. – 468 с.
4. **Цвик, В. Л.** Телевизионная журналистика: История, теория, практика: учеб. пособие / В. Л. Цвик. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 382 с.
5. **Эко, У.** Отсутствующая структура. Введение в семиологию / У. Эко; пер. с итал. В. Резник, А. Погоняйло. – СПб : Symposium, 2004. – 544 с.
6. **Яковець, А. В.** Телевізійна журналістика: теорія і практика: підручник / А. В. Яковець. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 240 с. – Бібліогр.: 235–239.
7. **Goldraber, J. M.** Network new men: who's got the mast charisma / J. M. Goldraber // TV quide. – 1981 (May). – P. 28–43.

УДК 004.738.5 : 655.41 (477)

Н. М. Блинова, К. В. Гартована

АРХІТЕКТОНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВИХ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ

Розглядаються наукові електронні видання з біології, екології, хімії, атомної науки і техніки, історії. Визначається специфіка архітектонічної організації їхніх складових елементів та спільні риси.

Ключові слова: архітектоніка, електронне наукове видання, стандарт і типологія наукових електронних видань.

Рассматриваются научные электронные издания по биологии, химии, атомной науке и технике, истории. Определяется специфика архитектурной организации их составных элементов и общие черты.

Ключевые слова: архитекτονика, электронное научное издание, стандарт и типология научных электронных изданий.

Scientific electronic editions on biology, chemistry, atomic scitech, history are under investigation. The specific of architectonic organization of component elements and general features are determined.

Key words: architectonics, electronic scientific edition, standard andtipologiya of scientific electronic editions.

Електронні видання, що функціонують у всесвітній мережі Інтернет, розвиваються і змінюються надзвичайними темпами, надаючи користувачеві широкий діапазон способів та засобів для створення повноцінного інформаційного продукту з багатьма можливостями.

Електронні видання кардинально відрізняються від друкованих специфікою у способі представлення споживачеві. Їхньою особливістю є можливість застосування мультимедійних компонентів: цифрових, звукових або відеофрагментів, а також анімаційних елементів в основній частині видання [2]. Тому досить дивно, що вони поки що не є предметом активного розгляду наукової спільноти. Нами було знайдено лише поодинокі дослідження, пов'язані з архітектонічними елементами електронних видань. Наприклад, А. Зирянова розглядає гармонізацію виразових засобів мультимедійної презентації [4], В. А. Лебедев зосереджує увагу на проблемах екранної типографіки, вивчаючи особливості електронних видань із мистецтва, що подані на СД-дисках [5]. Українські ж науковці здебільшого досліджують архітектоніку друкованих видань, і поза їхньою увагою залишається такий цікавий і плідний сегмент видавничого ринку, як електронні видання [11]. Відсутність розвідок, що стосуються архітектонічних особливостей електронних видань, необхідність дослідження продукції цього сегмента й зумовлюють **актуальність і новизну** нашої праці. **Метою** роботи є аналіз українських наукових видань, що функціонують у мережі Інтернет, зокрема їхнє оформлення та подання матеріалу. **Предметом** дослідження є архітектонічні особливості українських наукових видань, **об'єктом** – особливості розміщення та оформлення матеріалів на сайтах наукових видань.

Українських стандартів видань поки що не існує, тому вітчизняний користувач змушений спиратися на ГОСТ Р 7.83–2001 «Электронные издания. Основные виды и выходные сведения» [3]. Однак у наведеному в ГОСТ 7.83–2001 визначенні поняття «електронне видання» є досить суперечливим твердження про незмінність його вигляду. Постає питання про узгодження офіційно зафіксованих тверджень про незмінність вигляду електронного документа з поняттям інтерактивності, що є однією з головних переваг порівняно з традиційним друкованим виданням. Більш точне визначення електронного видання можна знайти в «Инструкции о порядке рассмотрения и утверждения грифа Минобразования России на учебные электронные издания», за яким електронне видання визначається як сукупність графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото- та іншої інформації, а також друкованої документації користувача [9].

Наше дослідження присвячене аналізу архітектоніки та розміщення матеріалів у наукових електронних виданнях. Теоретична база, що стосується електронних наукових видань, є недостатньо розробленою. Варто, однак, зазначити, що наукові видання є давнім, випробуваним і авторитетним в усьому світі засобом фіксації та поширення інформації. Такі видання одночасно виконують кілька функцій:

- підсумовують результати теоретичних чи експериментальних досліджень одного вченого або цілої групи;
- стимулюють подальші наукові дослідження з певної проблематики;
- закріплюють результати наукового пізнання;
- передають знання наступним поколінням і групам споживачів.

Наукові видання розподіляються за такими критеріями: за характером інформації (монографія, автореферат дисертації, стаття, наукова доповідь (тези доповіді); за складом основного тексту (моновидання, тези доповідей або повідомлень (наукової конференції, симпозіуму, з'їзду), матеріали конференції (симпозіуму, з'їзду), збірник наукових праць) [6].

Електронні наукові видання – сегмент недосліджений, і визначення цього поняття ще не сформульоване. Тому, спираючись на визначення понять «електрон-

не видання» та «наукове видання», пропонуємо трактувати *наукове електронне видання* як документ, опублікований від імені державних органів, установ, відомств, громадських організацій, який містить інформацію про теоретичні та/або експериментальні дослідження, а також науково-підготовчі публікації, культурні та історичні документи у вигляді електронних даних.

Електронне наукове видання повинне містити:

- титульний файл у форматі HTML, у якому наводяться: вихідні відомості (назва видання, надзаголовкові та підзаголовкові дані, відомості про відповідального редактора, вихідні та випускні дані, мінімальні системні вимоги, індекс УДК, номер ISSN, копірайт, анотація), список членів редакційної колегії, тематика згідно з чинним переліком галузей наук;

- індексний файл у форматі HTML, у якому наводиться зміст видання з гіпертекстовими посиланнями на повні тексти статей;

- структурований текстовий файл із бібліографічними описами статей (у тому числі їх реферати, анотації або резюме) українською, російською та англійською мовами для автоматизованого формування зведеного електронного каталогу статей видань (структура файлу з бібліографічними описами статей електронного наукового фахового видання та приклади подання даних із бібліографічними описами статей наведені у додатку);

- файли з текстами статей у форматі HTML або PDF. У разі використання формату HTML для текстової частини статті графічні матеріали мають бути представлені у форматах GIF або JPG. Тексту статті мають передувати її назва, автор(и) та реферат (анотація, резюме) [10].

Розглянемо на конкретних прикладах означені вимоги до архітекτονіки й тексту наукових електронних видань різних галузей знання. Перше видання – «Актуальні питання біології, екології та хімії» [1]. Це періодичне електронне видання, що виходить два рази на рік від імені Запорізького національного університету. Має друкований аналог. Після переходу за посиланням на це видання потрапляємо на титульну сторінку журналу, що знаходиться в розділі меню «Головна». Заголовок та надзаголовкові дані розміщено вгорі справа. Під назвою розташовані кнопки вибору мови (передбачено російську та українську мови). Заголовок та надзаголовкові дані подано на фоні світлини Запорізького національного університету. На титульній сторінці – вихідні відомості: засновник, періодичність, ISSN, імена головного редактора, заступника головного редактора, відповідальних редакторів та членів редколегії.

Праворуч від вихідних відомостей знаходиться меню сайту з такими рубриками, як власне «Меню», «Рубрики», «Випуски». Меню являє собою вертикальну колонку сірого кольору, назви рубрик виділено червоним кольором, підрубрики (які є гіперпосиланнями) – чорним. Варто зазначити, що всі гіперпосилання на сайті виділено підкресленням.

Рубрика «Меню» має такі підрубрики: «Головна», «Авторам», «Адреса», «Редакційна колегія», «Випуски». У підрубриці «Авторам» запропоновано правила оформлення статей, в «Адресі» зазначено адресу видавництва, «Редакційна колегія» повторює імена осіб, що брали участь у створенні видання. Підрубрика «Випуски» являє собою архів випусків видання із 2009 по 2012 рік. Щоб обрати потрібний випуск, необхідно спершу натиснути на гіперпосилання з означеним роком. Після переходу за цим посиланням можна вже безпосередньо обирати номер журналу. Після натиснення кнопки з потрібним номером видання відкривається його зміст з назвами статей. Після натиснення на заголовок статті відкривається нова вкладка браузера. На новій сторінці вказано заголовок статті, над ним розміщено УДК та рубрику, до якої належить стаття, під заголовком указані імена авторів, нижче – посилання на саму статтю, яка відкриється у новій вкладці брау-

зера у форматі PDF. Під посиланням на статтю розміщено анотацію, під якою містяться дані про дату розміщення статті, кількість переглядів та її популярність.

Розділ меню «Рубрики» містить такі підрубрики: «Теоретичні проблеми біології», «Ботаніка», «Зоологія», «Фізіологія», «Екологія», «Охорона навколишнього природного середовища та раціональне природокористування», «Хімія», «Біологічна, екологічна та хімічна освіта», які є гіперпосиланнями на архів статей відповідної тематики.

Рубрика меню «Випуски» як підрубрики містить гіперпосилання на кожен із випусків видання, що, у свою чергу, класифіковані за роками випуску. У цьому розділі гіперпосилання виділені синім кольором, який після перегляду змінюється на фіолетовий. Перелік підрубрик має вертикальну смугу прокрутки. Зовнішній вигляд змісту та статей ідентичний тому, про який ішла мова під час описання підрубрики «Випуски» рубрики «Меню».

Під меню розміщений рядок пошуку, а під ним, у правому нижньому куті, – знак охорони авторського права.

На сайті відсутні реклама та будь-яка інформація, яка б заважала сприйняттю матеріалу. Недоречним, на наш погляд, є дублювання рубрики «Випуски» внизу меню сайту, оскільки вона займає зайвий простір на площі сайту.

Ще одним електронним виданням, обраним для аналізу архітектонічних особливостей, є «Питання атомної науки і техніки» [8]. Це періодичне видання Харківського фізико-технічного інституту, що виходить двічі на місяць. Має друкований аналог. У правому верхньому куті розміщено ISSN видання. Нижче, посередині, зазначено заголовок видання, який набрано у верхньому регістрі чорними літерами на жовтому фоні. Ліворуч від назви, у білому квадраті, подано заголовки видання російською, українською та англійською мовами. Мову видання можна обрати у верхній частині сторінки. Зліва під заголовком розміщено меню сайту, що має такі рубрики, як «Тематика журналу», «Вимоги до оформлення», «Випуски журналу – Зміст – Анотації», «Підписка», «Редколегія», «Пошук». Далі наведено адресу, телефони, e-mail редакції та номер свідоцтва про державну реєстрацію. Використано вирівнювання по центру сторінки, дані між собою розділені горизонтальними лініями, колір шрифту – чорний, фон – блакитного кольору. Внизу сторінки вказані імена дизайнерів сайту.

Повертаючись до основного меню сайту, зазначимо, що назви рубрик є гіперпосиланнями, набраними шрифтом червоного кольору (після перегляду колір змінюється на синій) і виділеними підкресленням.

Рубрика «Тематика видання» являє собою перелік серій та розділів, з яких складається видання. Рубрика «Вимоги до оформлення» містить відомості про оформлення матеріалів для публікації в журналі. Після переходу за посиланням «Випуски журналу – Зміст – Анотації» на сторінці відкривається архів номерів у вигляді таблиці з такими колонками, як «Рік», «Випуск», «Серія». Гіперпосиланнями є номери випусків та назви серій. Після вибору випуску або серії відкривається зміст, де статті структуровані за розділами. Під заголовком статті вказано її авторів, справа наведено посилання на анотацію. Для перегляду статті треба натиснути на піктограму у вигляді розгорнутої книги, що знаходиться в тому ж рядку, що й заголовок статті, справа від посилання на анотацію. Статті відкриваються у форматі PDF.

Після переходу за посиланням «Підписка» браузер видає помилку, оскільки такої сторінки не знайдено.

У рубриці «Редколегія» зазначено імена авторів статей та відповідальних за видання осіб. Рубрика «Пошук» знаходиться у стадії розробки.

Після переходу за будь-яким гіперпосиланням у меню відкривається нова сторінка, угорі якої зазначено ISSN та заголовок видання (оформлення таке ж, як і на титульній сторінці). За замовчанням, текст відображається російською мо-

вою, передбачено вибір англійської мови. Заголовок видання наведено мовою, обраною спочатку на титульній сторінці видання. Знак охорони авторського права відсутній.

Із гуманітарної сфери нашу увагу привернуло видання «Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету» [7]. Це наукове періодичне видання, що виходить два-три рази на рік, має друкований аналог. Заголовок і підзаголовкові відомості знаходяться у верхній частині вікна. Заголовок подано шрифтом синього кольору, як, власне, і всі заголовки у цьому виданні. Підзаголовкові дані подані шрифтом меншого кегля, сірого кольору. У лівому верхньому куті сторінки розміщені кнопки вибору мови.

Нижче, у лівій частині сторінки, розміщено гіперпосилання на такі розділи сайту: «Головна», «Авторам», «Редакційна колегія», «Випуски», «Новини», «Контакти». При обранні будь-якого гіперпосилання інформація подається в правій частині сторінки. Гіперпосилання виділені підкресленням та не змінюють кольору шрифту після перегляду.

У розділі «Головна» наводиться інформація про майбутній випуск видання. Вона подається шрифтом синього кольору на одному рівні з головним меню сайту. Нижче розміщено інформацію про видання та вихідні відомості. Основний текст подано шрифтом сірого кольору на білому тлі. Таке оформлення використовується на будь-якій сторінці сайту.

У розділі «Авторам» наведено положення про оформлення і подання статей до видання. У рубриці «Редакційна колегія» – імена та вчені ступені осіб, що брали участь у створенні видання.

Розділ «Випуски» являє собою перелік гіперпосилань на випуски видання. Після обрання будь-якого випуску відкривається сторінка з його змістом. Угорі сторінки як заголовков подано номер випуску, нижче наведено ілюстрацію обкладинки обраного випуску. Під ілюстрацією розміщено бібліографічний опис видання, нижче – зміст у вигляді назв статей, які є гіперпосиланнями на самі статті. При натисненні курсором на гіперпосилання стаття відкривається у форматі PDF.

Розділ «Новини» дублює інформацію про майбутній випуск, розміщену в розділі «Головна». Спосіб оформлення такий самий. Рубрика «Контакти» містить адресу, телефон та e-mail історичного факультету Запорізького національного університету.

Під головним меню сайту розміщене пошукове вікно, нижче – графічний елемент, що є гіперпосиланням на сайт «Освітній портал», який відкривається у новій вкладці браузера. У будь-якому розділі меню після основного тексту подаються відомості про час останнього оновлення сайту (наводяться справа шрифтом меншого кегля). Унизу посередині сторінки розміщено знак охорони авторського права.

Таким чином, проаналізувавши наукові електронні видання різних сфер наукового знання (біологія, екологія, хімія, атомна наука і техніка, історія), можемо зазначити наявність спільних рис. Переважно це періодичні видання, що мають друковані аналоги, передбачають вільний доступ до публікацій, виходять кілька разів на рік; відповідно інформація на сайті оновлюється з виходом нового друкованого випуску. На сайтах деяких видань відсутні знаки охорони авторського права, і найчастіше вони належать установі, від імені якої виходить видання.

З елементів електронного видання у наукових виданнях переважає текст. На проаналізованих сайтах відсутні аудіо-, відеофрагменти, анімаційна графіка. Електронні видання не перевантажені ілюстративним матеріалом: розміщено лише кілька зображальних елементів, які найчастіше являють собою ілюстрацію обкладинки друкованого варіанта видання.

На сайтах наукових журналів відсутня реклама та будь-який матеріал, який відволікав би увагу користувача. Жодний із сайтів, які було проаналізовано, не передбачає можливості реєстрації користувачів. Відповідно користувач не може брати участі в обговоренні матеріалів. Пошукову систему має переважна кількість сайтів.

Головне меню досліджуваних сайтів має практично ідентичні рубрики. На головній сторінці кожного електронного видання розміщено вихідні відомості, а також відомості про тематику видання.

Шрифтове оформлення сайтів наукових видань досить просте й одноманітне. Поліграфічні засоби використовуються лише для виділення заголовків, ключових понять та гіперпосилань. Використовується лише кілька кольорів шрифту. Взагалі дизайнерське оформлення наукових електронних видань є стриманим, за термінологією В. Шевченко – урівноваженим. Використовуються неяскаві кольори, що не втомлюють зір і не відволікають уваги користувача.

У кожному з проаналізованих видань власне наукові матеріали (статті) подаються у текстовому форматі PDF. У статтях відсутні гіперпосилання та ілюстративні матеріали. Якщо на комп'ютері користувача встановлено програму «AdobeReader», то він має можливість зберегти статтю на персональному комп'ютері. На самих же сайтах посилань на скачування статті не зазначено.

Кожне наукове електронне видання має розгалужену систему гіперпосилань усередині сайту. Лише кілька видань мають гіперпосилання на інші сайти.

Варто також зазначити, що нескладна структура сайтів та невибагливість оформлення зумовлені тематикою наукових електронних видань та відносно вузьким колом користувачів. Започаткування й підтримка електронних наукових фахових видань в Україні є гідним представленням нашої країни у глобальних інформаційних мережах, сприяє ліквідації певної ізоляваності видань та підвищує імідж країни у світовому науковому співтоваристві.

Бібліографічні посилання

1. Актуальні питання біології, екології та хімії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.znu.edu.ua/bio-eco-chem-sci/>.
2. Вуль, В. А. Електронные издания [Електронний ресурс] / В. А. Вуль. – Режим доступу: <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook119/01/>.
3. ГОСТ 7.83–2001. Электронные издания: Основные виды и выходные сведения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kuzstu.ru/method/GOST/783.pdf>.
4. Зырянова, А. А. Гармонизация выразительных средств мультимедийной презентации [Електронний ресурс] / А. А. Зырянова. – Режим доступу: lomonosov-su.ru/archive/Lomonosov_2011/1249/13367_5744.doc.
5. Лебедев, В. А. Проблемы экранной типографики [Електронний ресурс] / В. А. Лебедев // Методология и практика электронных изданий по искусству. – Режим доступу: <http://www.future.museum.ru/part03/030304.htm>.
6. Методика підготовки до друку текстів для наукових, науково-популярних, довідкових та навчальних видань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1185>.
7. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sites.znu.edu.ua/historySciWorks/>.
8. Питання атомної науки і техніки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vant.kipt.kharkov.ua/>.
9. Приложение № 2 к приказу Министерства общего и профессионального образования Российской Федерации от 19.06.98 г. № 1646. Инструкция о порядке рассмотрения и утверждения грифа Минобразования России на учебные электронные издания [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lawrussia.ru/texts/legal_469/doc469a391x337.htm.
10. Про затвердження Положення про електронні наукові фахові видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1329-04>.

11. Шевченко, В. Складники мови архітекτονіки газетно-журнального видання [Електронний ресурс] / Вікторія Шевченко. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2079>.

УДК 007 : 316.647

М. В. Бутиріна

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АРХЕТИПІВ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ ПРАКТИЦІ

Розглянуто архетипи як протокомунікаційний феномен; визначено їхні основні властивості, що уможливають уведення в контекст комунікаційної практики.

Ключові слова: архетип, архетипізація, комунікація, комунікаційні технології, комунікаційне повідомлення.

Рассмотрены архетипы как протокоммуникационный феномен; определены их ключевые характеристики, вводящие в контекст коммуникационной практики.

Ключевые слова: архетип, архетипизация, коммуникация, коммуникационные технологии, коммуникационное сообщение.

The archetype is under study as a protocommunicative phenomenon here while stressing its major features enabling its implementation in the context of communicative practice. The emphasis is laid on speculative implementation of the archetype in the applied social and communicative technologies.

Key words: archetype, archetype-making, communicative technologies, communicative notice.

Актуальність звернення до архетипів у контексті соціальних комунікацій зумовлена кількома чинниками. По-перше, це потреба в ідеях архетипічного рівня в умовах нестабільної, фрагментарної, замкненої на собі культури, що втратила зв'язки з попередніми періодами. По-друге, це технологічно зумовлений інтерес до архетипів як до комунікаційних інструментів, які уможливають неусвідомлюваний, нумінозний вплив на реципієнтів. У практиці організаційних комунікацій він може бути увиразнений на прикладі корпоративних ритуалів, перформансів, спеціально організованих подій тощо.

Обидва погляди, хоча й демонструють принципово різні за характером підходи до застосування архетипічного матеріалу, що можуть, приміром, увиразнюватися опозицією технократичне/гуманітарне мислення, потребують єдиної теоретико-методологічної бази для розуміння архетипу як комунікаційного феномену.

Отже, **метою** даної розвідки є аналіз архетипів як протокомунікаційного явища та обґрунтування їхньої інструментальної ролі в комунікаційно-технологічній практиці. **Об'єктом** розвідки є архетипи як протокомунікаційне явище; **предметом** – ті ознаки й властивості архетипів, які дозволяють застосовувати їх у комунікаційно-технологічній практиці.

Безумовно, найбільш повно архетип досліджено у психоаналітичній традиції К. Г. Юнга, де він представлений як елемент колективного безсвідомого. Утім для того, щоб представити означений феномен у площині комунікативістики, маємо зосередитися на тих властивостях архетипу, які вводять його в контекст комунікативної практики.